

פרשת **מְקַץ**

צִדְקַת מִשְׁפָּחָה אֶתְנָה - מִקָּץ

וְהִנֵּה... שִׁבְעַת פְּרוֹת... וְהִנֵּה שִׁבְעַת שְׂבָלִים... - מה המסר לדורנו?

פרשתנו פותחת בסיפור חלומותיו של פרעה, "וַיְהִי, מִקָּץ שְׁנַיִם יָמִים, וַיִּפְרָעָה חֲלֹם...". פרשה זו מהוה המשך ישיר לסוף קודמתה, פרשת וַיִּשָּׁב. ומעניין שפרשת וַיִּשָּׁב, אף היא פותחת בסיפורם של שני חלומות שחלם יוסף, "בעל החלומות", כפי שכונה ע"י אחיו. לא לחינם מקבל פרעה את המסר האלוקי, בצורה של חלום דוקא, "תחום ההתמחות" של יוסף, וזאת כדי להוביל לשחרורו של יוסף ולהפכו למשנה למלך מצרים. אך מדוע מתעכבת התורה ומספרת לנו בפרוטרוט את חלומותיו של פרעה, הרי ניתן היה לכאורה להסתפק בפתרונם, או בתוצאות המעשיות של הסיפור? ואומר הרבי מליובאוויטש, שהחלומות פורטו מכיוון שיש בהם מסרים חשובים, הבאים לידי ביטוי בפרטי החלום. מדובר במסרים שנועדו לא רק לפרעה שבאותו הדור, אלא גם בעבור כל עם ישראל לדורותיו, ולדורנו בפרט. כדי לגלות את המסרים הייחודיים שנועדו גם בעבורנו, עלינו להתבונן בסיפור מבעד לעדשות העדכניות והמודרניות, של המצב כיום.

נצטמצם לחלומותיו של פרעה כפי שחווה באמת, על פי התורה, להבדיל מהנוסח הרחוק מדיוק, בו הוא משחזר אותם באזני יוסף. חלומה הראשון של פרעה: "וְהִנֵּה עֹמֵד עַל-הַיָּאָר; וְהִנֵּה מִן-הַיָּאָר, עֹלֵת שִׁבְעַת פְּרוֹת, יְפוֹת מְרָאָה, וּבְרִיאַת בָּשָׂר; וְתִרְעִינָהּ, בְּאָחוּ; וְהִנֵּה שִׁבְעַת אַחְרוֹת, עֹלֹת אַחְרֵיהֶן מִן-הַיָּאָר, רָעוֹת מְרָאָה, וְדַקּוֹת בָּשָׂר; וַתַּעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת, עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר; וַתֹּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת, רָעוֹת הַמְרָאָה וְדַקּוֹת הַבָּשָׂר, אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת, יְפוֹת הַמְרָאָה וְהַבְּרִיאַת, וְחֲלוֹמוֹ הַשֵּׁנִי: "וְהִנֵּה שִׁבְעַת שְׂבָלִים עֹלֹת בְּקִנְיָה אֶחָד, בְּרִיאוֹת וְטֹבוֹת; וְהִנֵּה שִׁבְעַת שְׂבָלִים, דַּקּוֹת וְשִׂדּוּפֹת קָדִים, צְמָחוֹת אַחְרֵיהֶן; וַתִּבְלַעְנָה הַשְּׂבָלִים הַדַּקּוֹת, אֶת שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים הַבְּרִיאוֹת וְהַמְּלֵאוֹת".

מדוע נבחרו דוקא הַפְּרוֹת וְהַשְּׂבָלִים לשמש כסמלים לַשְּׁנַיִם הבאות (תחילה שנות שבע ואחר כך שנות רעב). ברור שהַפְּרוֹת וְהַשְּׂבָלִים מייצגים שני סוגים שונים של מזון, מזון מהחי ומזון מהצומח. אך למה דוקא הם נבחרו כמייצגים? נפתח בַּפְּרוֹת המופיעות בחלום הראשון. הַפְּרוֹת במיוחד, מסמלת את יצר האכילה. היא לועסת כל הזמן (מעלה גרה), גדולה ובשרנית, ומספקת חלב ובשר בשפע. אך אם נרד לשרש שמה, פ.ר.ה, נגלה כי בפנימיות היא מייצגת גם את הפריון. ומעניין שהמצוה הראשונה שניתנה לאדם לאחר שנברא, הינה "פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ". הקב"ה כמו מבקש מהאדם להמשיך בתהליך הבריאה בו החל, ולמלא את העולם בצאצאים, באמצעות כלים ייחודיים שנבנו בגופו ובנפשו למטרה זו. וכיצד נשמרת ומקוימת מצוה זו בדורות האחרונים, הקודם והנוכחי? לכך כמו עונה ברמז, חלומה של פרעה.

החלום מתייחס תחילה לדור הקודם, "וְהִנֵּה מִן-הַיָּאָר, עֹלֵת שִׁבְעַת פְּרוֹת, יְפוֹת מְרָאָה, וּבְרִיאַת בָּשָׂר". הפרות כבר אינן נולדות או נבראות כדרך הארץ, אלא עולות מן היאור, מן המים. מבין ארבעת היסודות, עפר, מים, רוח ואש, מייצג יסוד המים בפנימיות, את הנטייה לתענוגות. ואכן הדגש מושם על "יְפוֹת מְרָאָה" תחילה, ורק אח"כ על "וּבְרִיאַת בָּשָׂר". היופי מתחיל לשחק תפקיד חשוב יותר ויותר, לעומת הבריאות, אך עדיין נמצאים בתחום הבריאה. "וְתִרְעִינָהּ, בְּאָחוּ", הפרות רועות "בְּאָחוּ" מלשון אחוה ואחדות, ושומרות על התכונות בהן נבראו. לא זו בלבד שהן מתייחסות באחוה זו לזו, אלא שהן רועות באחוה, כלומר מזינות ובונות את עצמן ואת צאצאיהן על יסודות האחוה. לומדים ומלמדים את ערכי האחוה והאחדות.

ומכיוון שהַפְּרוֹת מייצגות את השנים החולפות, כדאי להסתכל גם על השורש ש.נ.ה שמשמעותו שינוי המתחולל לאורך השנים, והופך להיות ניכר ובלוט בין הדורות. ואכן, הדור הנוכחי מביא עמו "שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחְרוֹת", הן כמו עברו מוטציה בגנים שלהן. הן כבר לא רועות באחוה, כלומר אינן רואות עצמן כאחיותיהן של הראשונות, אלא כאחרות, כזרות להן, כמי שבאו ממקור אחר, מ"אַלְקִים אַחֲרִים". פרות אלה הן "רָעוֹת מְרָאָה, וְדַקּוֹת בָּשָׂר", כלומר שראייתן את מהותן ואת תפקידן אינה בריאה, ואפילו רעה (חולנית). הן רואות מעלה יופי בהיותן "דַּקּוֹת בָּשָׂר", והסיסמה השחוקה היא "כי רזה הוא יפה", גם אם מדובר בעור ועצמות בלבד. יש לשמור על "הפיגורה"! הַגּוֹף הוֹפֵךְ להיות מטרה בפני עצמה, ולא אמצעי כדי לחיות, והעיקר לספק את היצרים. בלשוננו של פרעה מכונות הפרות החדשות "דַּקּוֹת בָּשָׂר" ובכך כמו מקצין פרעה את משמעות העובדה שהן לא רועות באחוה. מחד, הן לא אוכלות דגנים מזינים, כי הם משמינים, ומאידך הן כאילו דורשות "רַק בָּשָׂר", תאוות בשרים ותאוות אכילה לשם אכילה (עד כדי התפשטות האנורקסיה).

ומצוות "פְּרוּ וּרְבוּ" מה היא עליה? זה כבר דבר המסכן את הַגְּזֵרָה, שמוטב לדחותו כל עוד ניתן. ההיריון גורם לַגְּזֵרָה להתעגל, וגם לאחר הלידה, לא מובטח שהיא תשוב לקדמותה. וכאשר כבר מבינים שאם לא עכשיו, לא יזכו לדור המשך, גם אז יש נטייה להתפשר ולהסתפק בחצי הראשון, ב"פְּרוּ". די בילד אחד, ועל ה"רְבוּ" ניתן לוותר, וממילא ה"בְּאָחוּ" הוֹפֵךְ להיות "מיותר"! קובעים שאין לילד צורך באחים, וממילא לא מספקים לו אותם. בכך מנוונים ההורים אצל הילד את חוש האחוה ובכך גם מונעים ממנו למעשה, את הזכות לחוות ולדעת אחוה אמיתית מהי. במקום אחים, אפשר לצרף ל"משפחה" כלב או חתול לדוגמה, ויש שאף מתהדרים ב"ריבוי" המשמעותי של "נפשות", במשפחה שגדלה. ומדור לדור, סחף והידרדרות, ומהעדר מושג ה"אחוה", עלולות הפרות האחרונות, המשתנות בהדרגה, לעבור מוטציה ולהפוך ל"חיות", הטורפות את האחיות שלהן, "וַתֹּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת, רָעוֹת הַמְרָאָה וְדַקּוֹת הַבָּשָׂר, אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת, יְפוֹת הַמְרָאָה וְהַבְּרִיאַת". ה"טרף" אינו בגשמי דוקא. ניתן לראות בצירוף "בְּרִיאַת בָּשָׂר" רמז לכך שהבשורה (המסר) שלהן בריאה, ובאכילתן - רמז לאבדן דרך ושפיות.

ואיפה בא מסר זה לידי ביטוי, בחלקיות לפחות, בדורו של יוסף, ה"לקוח" הראשוני, שבעבורו ניתן החלום במקור? אם נבדוק, נגלה שדברים אלה אכן התאימו מאוד למצרים של אז, שלא לחינם נקראה "ערוות הארץ", ארץ בה שלטו בכיפה הזימה והניאוף. וכפי שמספר המדרש, כאשר באו המצרים אל יוסף לראשונה לאחר פרוץ הרעב, בבקשה לקנות ממנו תבואה, דרש מהם יוסף תחילה למול את עצמם. יוסף הצדיק ראה את עצמו כמי שאחראי לתיקון העולם בכלל ולתיקון בני ישראל בפרט. הוא ראה בדרישתו צעד התחלתי לתיקון המצב במצרים, המעצמה הגדולה בעולם דאז, ולוא באופן חלקי. המצרים המופתעים סירבו תחילה להישמע לו והלכו להתלונן אצל פרעה, אך להפתעתם גילו שפרעה אף הוא חסר אונים. הוא מבהיר להם שאין להם (וגם לא לו) ברירה, "לכו אל יוסף, אשר יאמר לכם תעשו".

נעבור לחלום השני, בו מככבות **השבלים** מעולם הצומח. ושוב עולה אסוציאציה המזכירה לנו את ימי בראשית, את חטא עץ הדעת. לפי המדרש, עץ הדעת חָטָה היה. תכונה זו של דעת רמוזה בשם 'חטָה', כ"ב בגימטריא, כמספר האותיות, אבני הבניין של התורה. היבט נוסף, המיוחד לחטה בפרט ולמיני הדגן בכלל, היא העובדה שתינוק מתחיל בד"כ לדבר לאחר שהתחיל לטעום טעם פת או לאכול מאכלים העשויים מדגן. לפי המדרש, לפני החטא צמחו על העץ לחמים וגלוסקאות (חלות ועוגות) מהן היה אדם הראשון אמור לאכול בסעודת שבת הראשונה שלו. בעקבות החטא, הפכה החיטה לצמח חד-שנתי נמוך, ולצורך תיקון החטא על האדם להתאמץ ולעסוק בעשר מלאכות שונות, "בְּזַעַת אֵפֶיךָ", עד שהוא זוכה ל"תאכל לחם". בלחם יש אורות רוחניים גבוהים והוא המאכל היחיד, עליו מצווים לנו לברך מדאורייתא (מהתורה), "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ" – ברכת המזון. על שאר המאכלים אנו מצווים לברך רק מדרבנן (מתקנת חכמים).

באשר לדור הקודם, השיבולים הראשונות, מספר הכתוב "וְהָיָה שִׁבְעַת שָׁבָלִים" עלות **בְּקִנְיָה אֶחָד**, בְּרִיאֹת וְטָבוֹת". למרות שהן יוצאות מקנה אחד, צפוף לכאורה, עדיין אנו רואים שהתוצאה היא "בְּרִיאֹת וְטָבוֹת", ואחר כך הן מתוארות גם כ"המלאות". מהו תפקידו של ה"קִנְיָה אֶחָד" הנזכר כאן? על דרך הרמז ניתן לקשור זאת לדברי המוסר של משה רבנו בשירת האזינו, "הָלוֹא הוּא אֲבִיךָ קִנְיָה הוּא עֵשֶׂךָ וַיִּלְנַךְ". הקב"ה "קִנְיָה שְׁמִים וְאָרֶץ" (קונה במשמעות של בורא ויוצר), הוא הבסיס ממנו הם יוצאים ואליו הם מחוברים. הבסיס הרוחני רעיוני שלהם הוא האמונה באל-אחד, שבראם כעם יחיד ומיוחד, וממילא הם דוגלים באחדות ובאהבת ישראל.

הדור החדש מרומז כ"שִׁבְעַת שָׁבָלִים, דְּקוֹת וְשְׂדוּפֹת קָדִים". הן כבר נפרדות, לכל אחת "מְשַׁעֲנֵת הַקִּנְיָה הַרְצוּיָה" משלה, והתוצאה, "דְּקוֹת". תורת ישראל, הבסיס הרוחני של עם ישראל, נראית להם מיושנת מדי ולא ראויה לדור מתקדם כמותם. הם מחפשים את "רוח הקידמה", אך רוח זו אינה אלא בגדר "רוח קָדִים", רוח יבשה, חסרת לחלוּחית וחיות פנימית, המייבשת את ה**שָׁבָלִים**. עוד בטרם הבשילו, הן הופכות להיות "שְׂדוּפֹת קָדִים", ריקניות מתוכן אמיתי וחיותי.

המכנה המשותף לשני החלומות, הוא המעבר מ**אֶחָד לְאַחֵר**. אצל הפרות הראשונות "וְנִתְרַעְיָנָה בְּאָחוּי" ובשיבולים "עלות בְּקִנְיָה אֶחָד", ואילו אצל האחרונות "שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת", והשיבולים **אינן** עוד בקנה אֶחָד. המלים אֶחָד ו-אַחֵר דומות מאוד זו לזו. שתיהן פותחות בקידומת 'אח' וגם האות השלישית שבכל אחת מהן דומה לזו שב"רעותה", ד' ו-ר'. יש למלים אלה, ולאותיות הסיום שלהן, מכנה-משותף ייחודי נוסף. המלה אֶחָד' חותמת את הפסוק המוכר ביותר לכל יהודי, "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד", הבא להביע את אמונתו בבורא ואת קבלת עול מלכותו. מאידך, המילה אַחֵר' מופיעה בפסוק "כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר".

האותיות ד' ו-ר' נראות כאילו הובלטו במכוון ע"י הכותב, אך למעשה, כל אחת מהן, בפסוקים אלה דוקא, מופיעה בתורה במתכונת דומה, ד' רְבִיתִי ו-ר' רְבִיתִי. לפי פנימיות, המעבר חלילה מה-ד' של אֶחָד ל-ר' של אַחֵר, הוא הבסיס להיִדְרָדוּת של האדם. הַקוֹץ הַקָּטָן, ה"זנב" הכולט לימין האות ד', המבדיל אותה מהאות ר' נראה כל כך קטן וזניח, עד שזה לא נראה לנו כל כך נורא אם מישהו יחליף ביניהן. אך שינוי זה הינו בגדר של עולם ומלואו, כי אז מתקיימת חלילה הקללה "קוֹץ וְיִדְרָדוּ תִצְמַיִחַ לָךְ", הקוץ הקטן, קוצה של ד', שויתרנו עליו, גורר אחריו היִדְרָדוּת רְבִיתִי, וירידה זו הנראית שולית מלכתחילה, קופצת מדרגה ומחמירה בדור הבא, "מִדָּר דָּר".

מה ניתן אם כן לעשות, כדי למנוע המשך ההיִדְרָדוּת? ראשית, פתרון החלום הוא צעד בדרך לריפוי המצב. אך יתירה מזו, כמו שפרעה הגיע למצב של "וּתְפַעֵם רִחוֹ", שהבין שיש כאן מסר חשוב בעבורו, והדבר נגע בנימי נפשו, מתוך רצון אמיתי לדעת במה מדובר, ולהיערך לקראת הבאות, על אחת כמה וכמה אצלנו. אם נקיץ מהתרדמה, נתפעם ונתרגש מהמצב, וגם נשתדל להתפעל (להפעיל את עצמנו) גם לטובת הזולת, כי אז, כמו שהקב"ה שלח לפרעה את יוסף, כך ישלח לנו הקב"ה מהרה גואל צדק, שיוורנו דרך ויעלה אותנו על דרך המלך, מלכו של עולם.

דבר חסידות

חסיד אחד התאונן לפני אדמו"ר "הצמח צדק", שאין לו חשק ללמוד. השיב לו "הצמח צדק": אם כן, מה טוב, אז מתיישבים ולומדים (וכך אתה זוכה לעשות רצונו של הקב"ה, ולא את רצונו הפרטי!) "אך מה אעשה אני, שאני כן רוצה?", כלומר, איך אוכל להדר בקבלת עול, ובעשיית רצונו של הקב"ה דווקא, כאשר מדובר במשהו שאני אוהב לעשות. (מעובד מליקוטי דיבורים – אדמו"ר הריי"צ)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות למייל או במסרון, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.